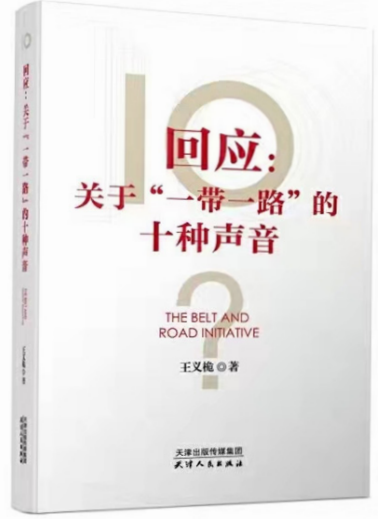

Bin Okur, Bin Hamlet: Bir Çinli Akademisyenin Kuşak ve Yol Girişimi Hakkındaki 10 Önemli Soruya Cevabı*

Wang Yiwei. (2020).

Yanıt: “Kuşak ve Yol Girişimi”ne yönelik On Soru.

Tianjin: Tianjin People’s Publishing House.

LI NING**

Tarih Bölümü, Sosyal Bilimler Fakültesi, Şanghay Üniversitesi

2013 yılından bu yana Kuşak ve Yol Girişimi (KYG), uluslararası toplumda önemli bir konu haline gelmiştir. KYG, önemli değişikliklere ve günümüzün yüzleştiği benzersiz sorunlara cevapten Çin’in ortaya koyduğu uluslararası işbirliği girişimidir. Hem içeride hem de dışarıda bu girişime yönelik farklı sesler, şüpheler, yanlış anlamalar ve eleştiriler görülmektedir. Buna karşılık, Çin Renmin Üniversitesi Chongyang Finansal Araş-

tırmalar Enstitüsü ve Ulusal Kalkınma ve Strateji Akademisi’nde Profesör olan Dr. Wang Yiwei, Yanıt: “Kuşak ve Yol Girişimi”ne yönelik On Soru (2020) adlı kitabında Çin halkından, Batılı ülkelerden ve KYG boyunca yer alan ülkelerden gelen çeşitli soruları sistematik olarak yanıtlamaktadır.

Birinci bölümde yazar, KYG’nin parayı dış yatırımlara harcıyıp harcamaması gerekliliğini

* Çeviri: Anıl Solmaz

** Li Ning, Şanghay Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi’nde Dünya Tarihi alanında yüksek lisans öğrencisidir. Araştırma alanları arasında Türkiye’nin modernleşmesi, Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk Ocağı, Halkevleri, Köy Enstitüleri gibi Türkiye’nin kırsal bölgelerindeki reformları yer almaktadır. Email: enya510124@163.com
ORCID: 0000-0002-8886-3876

sorguluyor. Bazı Çinliler için yerel ekonomi aşağı yönlü bir baskıyla karşı karşıya ve yatırıma ihtiyaç duyan birçok alan var. Peki Çin neden dışa dön-meli? Prof. Wang'a göre, bu girişim, iki büyük iç sorunu, yani ülkenin sürdürülemez kalkınma mo-del ve küreselleşmenin etkisini çözmek üzere ta-sarlanmıştır. İlk olarak, Çin'in gelişimi, ihracata ve doğrudan yabancı yatırıma dayalı modelden yatırım ve inovasyon modeline dönüşmüştür. Uzun vadede korumacılıkla mücadele eden kapsayıcı bir küreselleşme inşa etmeyi de hedeflemektedir. Çin ancak bu şekilde bazı Batılı ülkelerin sınırlamala-rını kırabilir. Bu nedenle, KYG ülkelerinin ulusal ekonomilerinin gelişmesine katkıda bulunacak altyapıya, enerji, liman ve halkın geçim kaynağı-na yönelik projelere yatırım yapmak, bu ülkelerin stratejik ekonomik bağımlılığını güçlendirmeye, ortak bir kader topluluğu oluşturmaya ve Batı'ya olan bağımlılığı azaltmaya yardımcı olacaktır.

KYG, politika bağlantısı, altyapı bağlantısı, ticaret bağlantısı, finans bağlantısı ve insan bağlantısını içeren her biri riskler taşıyan "beş bağlantı"dan oluşur.

Birinci bölüm, bu girişimin aşırı genişleyen bir proje olup olmadığını sorgulayarak devam etmektedir. Prof. Wang, bunun böyle olmadığını üç yönden açıklamaktadır. Birincisi, arz ve talep açısından bakıldığında KYG'nin inşası Çin'in aşırı kapasitesinin duyduğu ihtiyaca, Çin'in yüksek kaliteli ve fazla üretim kapasitesinin ve ülkenin kalkınmasının birlikte inşasına duyulan ihtiyaca cevap vermektedir. İkincisi, KYG, ekonomik ve askeri açıdan yayılmacı bir amaç güden Marshall

Planı gibi değildir. KYG, rota üzerindeki ülkelere Çin'in sunabileceği uluslararası kamu mallarına ulaşmak için bir fırsattır. Üçüncüsü, bu girişim si-yasi bir girişim değil, ekonomik bir girişimdir. Bu nedenle, kamu işletmeleri yerine özel işletmeler KYG'nin dayanak noktası haline gelmelidir. Hem taraflar hem de katılımcı şirketler fayda sağlama-lıdır.

Birinci bölümde ele alınan üçüncü soru, "KYG'nin inşasında risklerden nasıl kaçınılaca-ğın" ile ilişkindir. Prof. Wang'ın iddia ettiği gibi, KYG, politika bağlantısı, altyapı bağlantısı, ticaret bağlantısı, finans bağlantısı ve insan bağlantısını içeren her biri riskler taşıyan "beş bağlantı"dan oluşur. Coğrafyadan kaynaklanan riskler politika bağlantısını tehdit etmektedir. Altyapı bağlantısı güvenlik tehlikeleriyle başa çıkmalıdır. Ticaret ve finans bağlantısı, ekonomik ve yasal risklerden etkilenmektedir. Eğer halklar arasında gönül bir-liği sağlanamazsa, KYG ahlaki anlamda bir tuzağa düşebilir.

En büyük risk, esas olarak borç sorunları, stan-dart sorunları, jeopolitik ve şeffaflık sorunları gibi nedenlerle gelişmiş ülkelere gelmektedir. Bu şüpheler, Çin Modeli'nin gelişmiş ülkelerdeki güvensizliğini yansıtmaktadır. Bu bağlamda Çin, dünyaya açılmalıdır ve KYG ancak başarılı sonuç-lar elde ettiğinde ve rota üzerindeki ülkeler bu kal-kınmayı başardığında Batı'nın şüpheleri gerçekten ortadan kalkacaktır.

İkinci bölüm, KYG'nin bir "Marshall Planı" olup olmadığına yönelik dördüncü soruya cevap aramaktadır. Prof. Wang, ekonomik kalkınmayı teşvik etme, bölge ülkeleri arasındaki değişimleri ve işbirliğini güçlendirme ve kurucu ülkelerin böl-

gesel etkisini artırma konularında iki proje arasında benzerlikler olduğunu kabul etmekle birlikte özü itibarıyla ilkinin ikincisinden farklı olduğunu ifade etmektedir. Öncelikle, Soğuk Savaş geçmişi ve ideolojik bir renge sahip olan Marshall Planı, ABD'nin küresel hegemonya kurma niyetinin bir parçasıyken, KYG, Çin'in çok yönlü dışa açılışının sonucudur. İkinci olarak, ilki katılım ölçütü olarak kamp ve ideolojiyi alırken, ikincisi kapsayıcılık ve açıklığı ölçütü olarak almaktadır. Ancak Prof. Wang, KYG'nin uygulama ve propaganda açısından Marshall Planı'ndan öğrenebileceklerinin olduğunu da öne sürüyor.

KYG, insanlığın dört büyük uygarlığını bir araya getiriyor: Mısır uygarlığı, Babil uygarlığı, Hint uygarlığı ve Çin uygarlığı.

Beşinci soruyu oluşturan, ikinci bölümdeki bir diğer soru "Kuşak ve Yol" inşasının bir borç krizi olup olmadığını tartışmaktadır. Prof. Wang, Çin'in KYG aracılığıyla bir "borç diplomasisi" mi izlediği söylemlerine katılmamaktadır. Birincisi, Batılı ülkeler, diğer ülkeleri çerçevelemek için bu konuda gündem yaratmaktadırlar. Kendileri daha önceleri böyle yaptıklarından Çin'in de aynısını yapacağı sonucuna varmaktadırlar. İkincisi, borç geçmişi veya borç yapısı açısından Çin, gelişmekte olan ülkelerin en büyük alacaklısı değildir ve "Kuşak ve Yol" inşasındaki sözde "borç krizi" panik yaratma söylemlerinden başka bir şey değildir. Üçüncüsü, KYG "yumurtaları için tavuğu öldürmek" yerine "tavuk yetiştirip yumurta yumurtlatmaktadır", bu da Çin'in borç krizini çözmek için uluslararası işbirliğini savunduğu anlamına gelmektedir.

Kitabın ikinci bölümü, KYG'nin uluslararası kurallara meydan okuyup okumadığı, KYG mekanizmasının açık ve şeffaf olup olmadığı ve bu girişimin kural odaklı mı yoksa geliştirme odaklı mı olduğuna yönelik altıncı soruyu da ele almaktadır. Bunlar, bu girişimin ortaya atılmasından sonra Batı'dan yükselen tipik sorulardır. Prof. Wang, "Çin'in Batı kurallarını baştan yazmayacağını ve bunları yıkmayacağını ve de buna ihtiyacı olmadığını" (s. 100) savunmaktadır. Çin bir öğrenme kültürüne sahiptir, ancak bir aktarım kültürüne sahip değildir, bu nedenle Çin, kendi modelini ihraç etmeyecektir. En büyük öncelik kurallardan ziyade kalkınmadır; kalkınma, KYG boyunca katılımcı ülkelerin sorunlarını çözmenin anahtarıdır.

İkinci bölüm, KYG'nin Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Çin versiyonu olup olmadığına ilişkin yedinci soruya da cevap aramaktadır. Prof. Wang, bu girişimin kendine has özelliklere sahip yeni bir küreselleşme biçimini desteklediğini savunmaktadır. KYG, insanlığın dört büyük uygarlığını bir araya getiriyor: Mısır uygarlığı, Babil uygarlığı, Hint uygarlığı ve Çin uygarlığı. Dolayısıyla uygarlıkların birlikte yeniden canlanması fikri, modern rekabetin mantığını aşmaktadır. KYG, temelini uygar ülkelerin oluşturduğu uygar bir düzen yarattı ve uluslararası siyaset, jeopolitikten, jeo-ekonomiden jeo-medeniyete sıçramıştır. Daha geniş açıdan bakıldığında, Kuşak ve Yol Girişimi, karayla çevrili ülkelerin denize erişimine ve kara ve deniz bağlantısını gerçekleştirmesine büyük ölçüde yardımcı olmuştur. Aynı şekilde, KYG, yerel örf ve dinlere uygun olmalı ve yerel halkın istediği şekilde kök salmalıdır.

Üçüncü bölümde sekizinci soruya yanıt aranmaktadır: Kuşak ve Yol'un inşası çevreye zarar verir mi? Aslında Çin, en karmaşık ekolojik çevreye ve en yoğun nüfusa sahiptir. Çin, üstün uygulama yeteneklerine güvenerek dünyanın en rekabetçi yeşil,

düşük karbon teknolojisini ve sürdürülebilir kalkınma modelini geliştirdi. Çin, modernleşme deneyimini paylaşma sürecindedir. Bu nedenle, kalkınmanın sürdürülebilirliği konusunda yazar, tüm ülkeleri “ilk baharda nehrin sıcaklığına ilk kez tanık olan ördek” cesaretiyle Çin’e inanmaya ve KYG’nin inşasına aktif olarak katılmaya çağırıyor.

Yazar, yalnızca yabancı okurların gerçek bir “Kuşak ve Yol Girişimi”ni anlamasını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda birçok Çinli okurun da bu girişimi, Çin’in kalkınma modelini ve Çin’in küreselleşme önerilerini daha derinden anlaması için bu çalışmayı ortaya koymuştur.

Üçüncü bölümde KYG’nin inşasının farklılaşmaya yol açıp açmayacağına odaklanan dokuzuncu soru da ele alınmaktadır. Prof. Wang, örnek olarak Çin ve Latin Amerika arasındaki işbirliğini göstermekte ve KYG’nin Latin Amerika ülkelerinin orta gelir tuzağına yanıt verme ihtiyaçları ile uyumlu olduğuna dikkat çekmektedir. Yeni sanayileşme yolu ile Batı sömürge sisteminin düzeltilmesi, yata bağlantıların artırılması, altyapı eksikliklerinin tamamlanması, sıcak paranın reel ekonomiye akışının yönlendirilmesi, neoliberal küreselleşmenin kronik sorunlarının iyileştirilmesi ve finansal krizin temel nedenlerinin ortadan kaldırılması aracılığıyla, Latin Amerika KYG’nin birlikte inşasına aktif olarak katılmakta ve gelişme sağlamaktadır. Dolayısıyla bu durum, KYG’nin farklılaşmaya yol açmayacağını göstermektedir.

Üçüncü bölümde onuncu sorunun da yanıtı aranmaktadır: Kuşak ve Yol’un inşası Çin’e stratejik bir bağımlılık yaratır mı? KYG, “barış yolu”, “refah yolu”, “açıklık yolu” vb. yaratmaya isteklidir. Dünyanın üç büyük açığını kademeli olarak ortadan kaldırmayı hedeflemektedir: barış açığı, kalkınma açığı ve yönetim açığı. Ayrıca stratejik bağlantı noktalarına ve ara bağlantılara da vurgu yapar. Amacı, jeopolitiğin neden olduğu engelleri, sömürgeci böl ve yönetin neden olduğu acıyı ortadan kaldırmak ve nihayetinde halklar arası bağları gerçekleştirmektir.

Genel olarak kitap, Çin’deki ve dünyadaki KYG hakkında sorulan güncel soruları başarılı bir şekilde özetlemiştir. Yazar, dünyanın 50’den fazla ülkesinde uzun yıllara dayanan uluslararası ilişkiler araştırmasına ve deneyimine dayanarak yalnızca yabancı okurların gerçek bir “Kuşak ve Yol Girişimi”ni anlamasını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda birçok Çinli okurun bu girişimi, Çin’in kalkınma modelini ve Çin’in küreselleşme önerilerini daha derinden anlaması için ortaya koymuştur.

Ancak, kitabın bazı eksikliklerine de değinmek gerekir. Örneğin, yazar KYG’yi sorgulamanın nedenlerinden bahsederken her zaman uluslararası çıkar anlaşmazlıkları, ulusal stratejik düzen ve ideolojik yönelim faktörlerini vurgulamaktadır. Yukarıdaki faktörlerin yol açtığı yanlış anlamaları inkar edemeyiz, ancak daha dikkate değer olan, KYG boyunca ülkeler arasındaki ırk, etnik köken ve dinin de önemli hususlar arasında olması gerektiğidir. Dolayısıyla, bu faktörler halklar arası bağlarla da ilgilidir ve Çin’in “Kuşak ve Yol Girişimi”ni sorgulayan seslere cevap vermesi ve bunları çözmesi için de başlangıç noktası olmalıdır. 🌸